

Economie071, Kenniskring Onderwijs Arbeidsmarkt

Maandag 8 oktober 2018, 16.00 – 19.00 uur
PLNT, Langegracht 70, Leiden

Presentatie: 'Uitdagingen voor een kennisregio'

Door Aart van Bochove, www.blaauwberg.nl

Witte meisjes met lager mbo onzichtbaar

MBO Veel aandacht is er voor schooluitval van allochtone jongens. Een vergeten groep: witte meisjes met diploma. Ze vinden geen baan.

Zoë Toet
REDACTIE BINNENLAND

Witte meiden die van de onderste treden van het mbo naar hun droombaan in de zorg willen, komen daar zelden. Met mbo 2 hebben ze niet de startkwalificatie die ze nodig hebben, en doorstromen naar mbo 3 lukt slechts 10 procent. Dat blijkt uit het onderzoek van sociologe Talitha Stam, die vandaag promoveert aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam.

Stam keek naar multi-ethnische mbo-scholen in het kader van een groot Europees onderzoeksproject over schooluitval, want die is juist op multi-ethnische mbo-scholen hoog. Voortijdige schoolverlaters zijn veelal jongens en veelal allochtoon. De Rotterdamse sociologe deed onderzoek aan de andere kant van het spectrum: witte meiden. Data over gekleurde meisjes verzamelde ze niet.

"Als je op zo'n school rondloopt, doet het je pijn, en zeker witte meiden. Ik vroeg me af hoe het te vergaart, hoe ze omgaan met het feit dat ze een minderheid zijn, waar ze van dromen en wat ze bereiken."

get dan de mogelijkheden die ze hebben met hun opleidingsniveau. Ze willen bijvoorbeeld kraamverzorgster worden, maar dat kan pas met mbo-niveau 3."

Op niveau 4 lopen genoeg meiden rond, ook witte, maar doestromen van mbo 2 naar 3 lukt zeer weinig. Ze lijken hun ambities te hoog te stellen. Maar zo simpel is het niet, zegt Stam: "Ze hebben geen oriëntatie verwachtingen, er wordt het idee gewekt dat ze, als ze hun opleiding afronden, hun droom als kraamverzorgster kunnen waarmaken. Dat is niet zo. Een doestromen naar een hoger niveau blijkt in de praktijk toch vaak lastig, omdat ze het niet aankunnen. Of de opleiding is te duur, aan het eind staan ze met lege handen."

Buiten de statistieken
Alle leerlingen in het mbo lopen een stage, die veel kan verhelderen. Maar niet voor deze groep meiden, zegt Stam. "Soort een stage in kraam- of ziekenhuiszorg komen ze niet in aanmerking. Ze lopen veelal stage in de ouderenzorg. Daar worden ze intensief begeleid, maar als ze later aankomen voor een baan, blijkt dat ze met hun mbo 2-diploma helpende zorg niet terecht kunnen voor eenmaal twaalf uur per week, waardoor andere wel goed zal gaan."

Sociologe Talitha Stam. Er is een tekort in de zorg, dus greef deze meiden dat een kans. FOTO: ANNE KIEVIT

...niet vinden en het ook kunnen, niet wouden aangetrokken omdat ze maar

Twee berichten uit Het Parool, eind-september: witte meiden met startkwalificatie (mbo niveau 2) voor zorg komen toch niet aan het werk, omdat functie-eisen eigenlijk bij niveau 3 beginnen (boven)...

Economie Aannemers bouwen never huizen

Scholen dupe van schaarste bouwwereld

Na de bouw van woningen stagneert ook die van nieuwe scholen. Amsterdam wil tientallen schoolgebouwen erbij, maar bouwvers haken af en prijzen lopen op.

Michiel Cozuy
AANDEKING

Middelbare school Cartesius 2 krijgt voortlopig geen nieuw gebouw op de Plantage Midden-gracht. De gemeente Amsterdam heeft de plannen moeten uitstellen: geen enkele aannemer heeft zich ingeschreven voor de aanbesteding. Cartesius blijft voortdurend tijdelijk op de dekens in het centrum.

De problemen in Amsterdam beperken zich niet tot deze ene school, schrijft wethouder Onderwijs Marjolien Moorman aan de gemeenteraad. Ook andere nieuwbouwplannen worden geraakt. De bouw is kieskeurig door tekorten aan personeel en materiaal als heipalen en bulldozers.

De stad heeft een groot probleem, want de komende jaren zijn 60.000 nieuwe scholen nodig om de groei van Amsterdam bij te brengen. Tot 2025 komen er zeker 80.000 huizen bij en men, in totaal, wil de gemeente 40% veertig tot vijftig nieuwe gebouwen realiseren voor basisscholen en nog eens een tiental voor middelbare scholen. Tot 2022 is 80 miljoen euro uitgeprobeerd voor bouw en renovatie van scholen.

Complexe projecten
"Zo extreem als met Cartesius 2 heb ik het nog niet meegemaakt", zegt Marco van Zandwijk van kenniscentrum Ruimte OK, dat scholen en gemeenten adviseert over schoolbouw. De lastige trend is wel duidelijk. "Aannemers zitten de hele tijd met hun handen vast. Ze kunnen het vaak niet meer aan, vol met werk, ze kunnen het vaak niet meer aan. Die schrijven niet meer op elke aanbesteding."

"Hoe moet de gemeente de bouw van zo veel scholen voor elkaar krijgen in deze tijden van tekorten in de bouw? Dat wordt spannend," zegt Michiel Otto, directeur van Hevo, die bouwprojecten begeleidt, en onder meer betrokken was bij de nieuwbouw van de Burgemeester De Vrieschool in Nieuw-West.

De bouw van scholen is complex, aldus Otto, omdat veel partijen betrokken zijn, zoals gemeenten, architecten en schoolbesturen. De gebouwen moeten bovendien aan strenge eisen voldoen en draagzaam zijn. "En dan is de omschrijving van de bouwprojecten ook vaak nog vaag."

De bouw van woningen in Amsterdam loopt eveneens vertraging op door de tekorten, maar schoolbouw is nog problematischer vanwege de grote risico's. Bedrijven denken liever winsten. "Ze bouwen een lijn halton en klaar is Keen," aldus Otto. Een school is maatwerk.

Prijzen gaan over de kop
Functies die nog niet schoolbouw vragen hoogen prijzen, omdat ze minder concurrentie treffen en de kosten voor personeel en materiaal oplopen. "Overal gaan de prijzen over de kop," zegt Van Zandwijk.

Amsterdam moet er meer geld beschikbaar per schoolgebouw dan veel andere gemeenten. Wethouder Moorman gaat kijken welke oorzaken de bouwproblemen hebben voor de plannen van de gemeente.

Van Zandwijk pleit voor een nationaal programma, waarbij het kabinet is betrokken. "We hebben het over tekorten aan onderwijzers, een gebrek aan vaklozen, grondstoffen en daarmee aan gebouwen. We laten onze kinderen toch niet in de kou zitten."

50.000
830.000.000

• Tot 2025 komen er zeker 80.000 huizen bij in Amsterdam. In al die nieuwe huizen moeten ook scholen komen.

• Tot 2022 is 830 miljoen euro uitgeprobeerd voor bouw en renovatie van scholen.

...en geld genoeg voor schoolbouw, maar er zijn geen bouwvakkers meer (beneden)

Leiden loopt in veel trends een jaar of twee achter op Amsterdam...

...maar het kan sneller: het Leidsch Dagblad van 4 oktober (boven).

Berichten vangen twee karakteristieken van de 071-arbeidsmarkt:

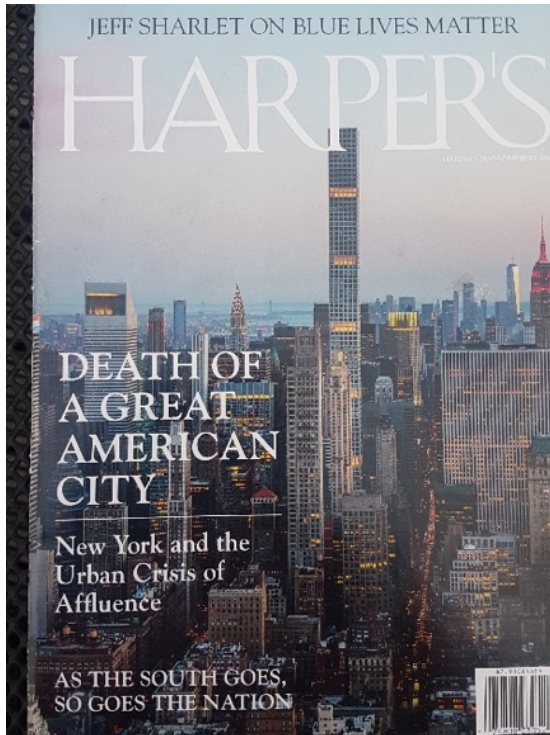
1. Regionale arbeidsmarkt wordt ontoegankelijk voor kwetsbaar aanbod en dat bedreigt op den duur de kwaliteit van leven
2. In voorzienbare toekomst is regionale arbeidsmarkt over de hele linie krap, maar vooral in techniek, zorg en onderwijs is tekort een bedreiging voor welvaart en welzijn

Vraagkant van de regionale markt

- Leiden is een ‘sterrenstad’ (woord van de Amerikaanse socioloog Richard Florida): combinatie van kennisinstellingen, jonge hoogopgeleiden, kennisintensieve bedrijven en ‘city quality’ (voorzieningen) jagen groei aan
- Leiden zit in peloton met andere sterrensteden: Amsterdam, Utrecht, Nijmegen, Groningen, Delft. Lijnen naar Londen en New York. Een archipel van steden met onderling meer vergelijkbaarheid en meer verbindingen dan met het tussenliggende land
- NB: Katwijk – toch een andere ‘biotoop’- matigt het beeld van de sterrenstad maar een klein beetje

Populatiekenmerken van sterrensteden

- Politiek en cultureel vooruitstrevend en kosmopolitisch

- Kritische, mondige, 'verwende' populatie
- Hoge eisen aan 'soft skills' in arbeidsproces: rapporteren, bejegening, taligheid...
- ...betekent opwaartse druk op vereist competentieniveau...
- ...zoals functie 'helpende zorg': technisch is niveau 2 voldoende, maar door omgevingseisen en complexe zorgvraag is niveau 3, 4 of zelfs 5 (hbo) nodig

- In combinatie met explosie op woningmarkt, dreigen sterrensteden hun functie als 'roltrap' voor lager geschoolden en positieverbeteraars te verliezen...
- ...zoals Harper's deze zomer schreef: het grote trekpaard van de sterrensteden – New York – is voor nieuwkomers en 'lower class' niet meer interessant
- Worden Leiden en de andere sterrensteden progressieve eilanden voor hoogproductieve en hooggekwalificeerde stedelingen...?
- ...net zo steriel als New York? En als we dat niet willen, welke kansen zijn er dan om de roltrapfunctie te behouden?

Relatie onderwijs – arbeidsmarkt, algemeen

- Officiële startkwalificatie – mbo niveau 2 – staat onder druk. Zelfs in hoogconjunctuur niet genoeg om vaste aanstelling te krijgen. Startkwalificatie beweegt in praktijk naar niveau 4. Onderstreept belang van doorstroomagenda
- ‘Mensgericht werk’ blijft, ongeacht robotisering. In bijna alle banen van de toekomst zijn contactmomenten. Daarom is oefening in ‘soft skills’ zo belangrijk
- Bij huidige conjunctuur overal tekorten. Maar structureel is tekort in techniek, in iets mindere mate in zorg en onderwijs

Kwetsbaarheid 071-gebied

- 35% van werkgelegenheid in 071-gebied zit in zorg en onderwijs. Landelijk is dat 22%, in Amsterdam is het 17.3%
- 071 heeft kleine marktsector, vooral kleine zakelijke dienstverlening

Relatie onderwijs – arbeidsmarkt, onderwijspersoneel

- ‘Leading practice’ Finland: maatschappelijke status van docent is doorslaggevend voor wervingskracht onderwijs
- Professionele autonomie en regiefunctie in zorgketen
- Stoorzenderrol van ouders weghalen

OECD education report: Finland's no inspections, no league tables and few exams approach

As the OECD publishes its once-every-three-years report into educational standards worldwide, teachers, parents and students in Finland explain why their system is such a success

In Finland there are no school inspectors, no league tables, and no exams until the age of 16

Relatie onderwijs – arbeidsmarkt, zorgpersoneel

- Signalen dat er nog veel kleine verborgen reserves zijn, die met flexibel opleidingsaanbod te mobiliseren zijn.
- Voorbeeld hbo-geschoolden in disciplines als 'kunstzinnige therapie'. Daar is enige animo voor aanbieden 'helpende zorg'. Maar een hbo-er gaat geen volledige niveau 2 opleiding doen om benodigd diploma te halen.

Relatie onderwijs – arbeidsmarkt, techniek

- MBO-techniek is de stad uit: zowel bedrijven als de populatie zitten in suburbane gordel of zelfs op het platteland
- Leiden is voor bouw en onderhoud afhankelijk van Katwijk, het Groene Hart en verder.
- In techniek en beta (mbo4, hbo, wo, wo+) kun je op voorraad scholen. Bij eventueel overaanbod (sinds 1980 niet meer geweest) komt vanzelf meer vraag.

- Wie toch een getal wil over tekort: van de 120.000 beroepsbeoefenaren in het 071-gebied zouden er morgen 5000 tot 6000 moeten omscholen tot een technisch of beta-geschoold beroep vanaf niveau 4.
- Wat werkt instroom bevorderend?
 - Algemene aanname: zonder beleid en projecten (zoals Technolab) zou het tekort nog groter zijn...
 - ...maar Nederland kiest zelden echt 'hard'. Echt harde keuze zou zijn: hogere beurzen voor technische tekortstudies. Regionaal fonds?
 - Regionale 'maak-identiteit', bijvoorbeeld ASML in Veldhoven. Werk aan de winkel voor science park?

Kortom: de opgave voor 071

- Enerzijds vraag hoe je in een sterrenstad kansen blijft bieden aan de 15 tot 20% van de bevolking niet mee kan komen in de competitiedruk
- Anderzijds noodzaak om in drie brede sectoren – die samen de helft van de arbeidsmarkt uitmaken – sectorbeleid te ontwikkelen